

Яновська О. Г.,
доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри правосуддя
юридичного факультету
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка, адвокат,
суддя *ad hoc* Європейського суду з прав людини

ТЕОРЕТИКО-ПРИКЛАДНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ВІТЧИЗНЯНОЇ СУДОВОЇ РЕФОРМИ¹

Із розвитком в Україні концепцій правової держави та громадянського суспільства забезпечення особі права на справедливе правосуддя стало необхідною умовою розбудови держави, що прагне не лише декларативно, а й реально матеріалізувати універсальні правові цінності. Ратифікувавши у 1997 році Конвенцію про захист прав людини і основоположних свобод, Україна обрала шлях пошуку ефективних засобів правового захисту в дусі європейської правої традиції, наслідками якого стали численні реформаційні процеси у вітчизняній судовій системі. Це, в свою чергу, зумовило актуальність різних аспектів реформування у сфері судової влади України, що стали предметом уваги науковців, політиків, представників громадськості. Додатковим аргументом на користь зазначеного слугують нещодавно оновлені положення Конституції України щодо правосуддя та новий Закон України «Про судоустрій і статус суддів», які передбачають кардинальні зміни у підходах до організації судової системи нашої держави. Таким чином, слід підтримати позицію тих учених, на думку яких пошук оптимальної для України судової системи триває.

Однак, якщо проаналізувати окремі історичні етапи у розвитку вітчизняної судової влади, стає очевидним хаотичність і непослідовність запроваджуваних

змін, що негативно позначається перш за все на функціонуванні судової системи та, як наслідок, на ефективності захисту прав і свобод громадян. Серед причин такого незадовільного стану в сфері реформування судової влади чільне місце посідає ігнорування реформаторами необхідності урахування науково обґрунтованих методологічних засад здійснення судової реформи. Адже не потребує доведення той факт, що будь-які законодавчі зміни, спрямовані на перетворення в судовій системі, повинні мати фундаментальну доктринальну основу. Водночас вітчизняна наука донедавна була позбавлена комплексних, системних досліджень, які б розкривали правову природу, суть судової реформи, закономірності її перебігу тощо. виправити цю ситуацію покликане монографічне дослідження к.ю.н., доцента, докторанта кафедри правосуддя юридичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка О.З. Хотинської-Нор «Теорія і практика судової реформи в Україні».

Як вбачається зі змісту рецензованої монографії, її основною метою є формування системної, цілісної концепції судової реформи, здатної стати фундаментальним науковим підґрунтям для подальшого успішного реформування судової системи. Незважаючи на складність і комплексність поставленого

¹ Хотинська-Нор О.З. Теорія і практика судової реформи в Україні: монографія / О.З. Хотинська-Нор. – К.: Алерта, 2016. – 428 с.

завдання, автору успішно вдалося його вирішити.

Аналіз рецензованої роботи свідчить, що сформована О.З. Хотинською-Нор концепція увібрала в себе елементи багатьох наук: соціології, економіки, політології, філософії, психології тощо, що дало автору змогу розглянути судову реформу як поліструктурне явище та процес. Такий інтегральний підхід заслуговує особливого схвалення, оскільки судова система є відкритою соціальною системою, яка взаємодіє та розвивається залежно від багатьох факторів. Тому досліджувати процес змін у ній також потрібно з урахуванням середовища (політичного, економічного, соціокультурного), в якому він відбувається.

Монографія О. З. Хотинської-Нор свідчить про дотримання автором принципу наукового плюралізму, про що свідчить аналіз численних наукових досліджень представників різних наук, різних держав і різних історичних періодів. Емпірична база дослідження представлена значною кількістю статистичних даних, які дали змогу автору зробити обґрунтовані висновки. Окремо слід наголосити на ретельному авторському аналізі практики Європейського суду з прав людини в контексті її впливу на розвиток вітчизняної судової системи, що дає можливість спрогнозувати та окреслити вектори подальших трансформацій у сфері вітчизняної судової влади.

Структурно рецензована монографія складається із чотирьох розділів, які логічно та послідовно розкривають теоретичні засади судової реформи, історію її розвитку в Україні, вплив на судову реформу правових позицій ЄСПЛ, а також

значення судової реформи для розвитку громадянського суспільства в Україні. Матеріал викладено доступно, зрозуміло та цікаво, що сприяє його сприйняттю та доступу до нього широкої аудиторії. Зокрема, вбачається, що монографія становитиме інтерес для наукових співробітників, викладачів вищих юридичних навчальних закладів, представників суддівського корпусу, адвокатури, прокуратури, органів законодавчої та виконавчої влади, а також здобувачів наукових ступенів і студентів. Висновки та пропозиції автора заслуговують на особливу увагу осіб, причетних до розробки та планування заходів щодо реформування судової системи.

Таким чином, високий науковий рівень проведеного О.З. Хотинською-Нор дослідження, яке втілене у рецензованій монографії, не викликає сумнівів. Робота є самостійною, творчою та новітньою науковою працею, спроможною стати доктринальним фундаментом судової реформи в Україні, спрямовуючи її у русло ефективних змін у судовій системі та відповідності результатів задекларованим цілям. Зважаючи на новітній процес реформування судової системи України, який лише набирає обертів, появу цієї комплексної, системної та ґрунтовної праці варто вітати.

Насамкінець слід зазначити, що рецензована монографія О.З. Хотинської-Нор «Теорія і практика судової реформи в Україні» цілком відповідає вимогам, що висуваються до наукових видань, є актуальною та своєчасною, заслуговує на увагу всіх небайдужих до проблем функціонування вітчизняної судової системи.